

////////////////////////////////////

MONITORING VAN DE NIEUWE OMKADERING GEWOON BASISONDERWIJS

Schooljaar 2012-2013 tem 2023-2024
publicatiedatum / 1.07.2024

////////////////////////////////////

INHOUD

1	Inleiding.....	3
2	Analyses	3

1 INLEIDING

Op 1 september 2012 startte het nieuwe omkaderingssysteem in het gewoon basisonderwijs.

Sinds dan bestaat de basisomkadering in het gewoon basisonderwijs uit de lestijden volgens de schalen, de additionele lestijden volgens de schalen (om de leerling/leerkrachtratio tot 18,5 te beperken) en de SES-lestijden, op basis van de socio-economische leerlingenkenmerken (opleiding van de moeder, thuistaal en schooltoelage). (zie voor meer achtergrond omzendbrief ‘Personeelsformatie Scholen in het Gewoon basisonderwijs’: [omzendbrief BaO/2005/09 van 29/06/2005 \(vlaanderen.be\)](mailto:omzendbrief_BaO/2005/09_van_29/06/2005@vlaanderen.be))

In het decreet basisonderwijs is in artikel 137 het volgende voorzien m.b.t. de monitoring van het nieuwe omkaderingssysteem:

“Het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming voert jaarlijks een monitoring uit van de bepalingen in deze sectie. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de evolutie van de verschillende componenten van de basisomkadering. De resultaten van deze monitoring worden aan de Regering bezorgd.”

Sinds het in voege gaan van het ‘decreet tot opheffing van meerdere onderwijsbepalingen’ (het zogenaamde ‘schrappingsdecreet’) in 2023, moet deze monitor niet langer jaarlijks worden voorgelegd als mededeling aan de Vlaamse Regering. Ten gevolge het advies van de Inspectie van Financiën geldt de afspraak dat we evenveel informatie over het nieuw omkaderingssysteem ter beschikking zullen blijven stellen. Daartoe wordt deze monitor gepubliceerd op de website van het Vlaams onderwijs.

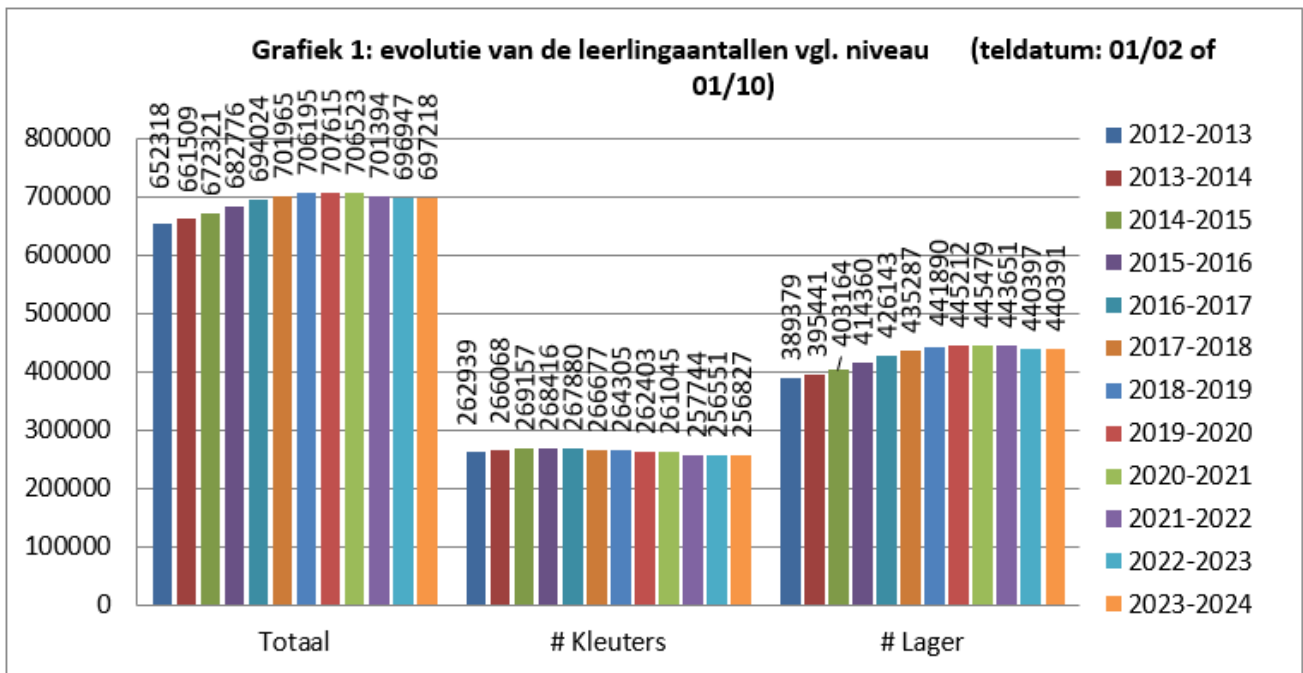
2 ANALYSES

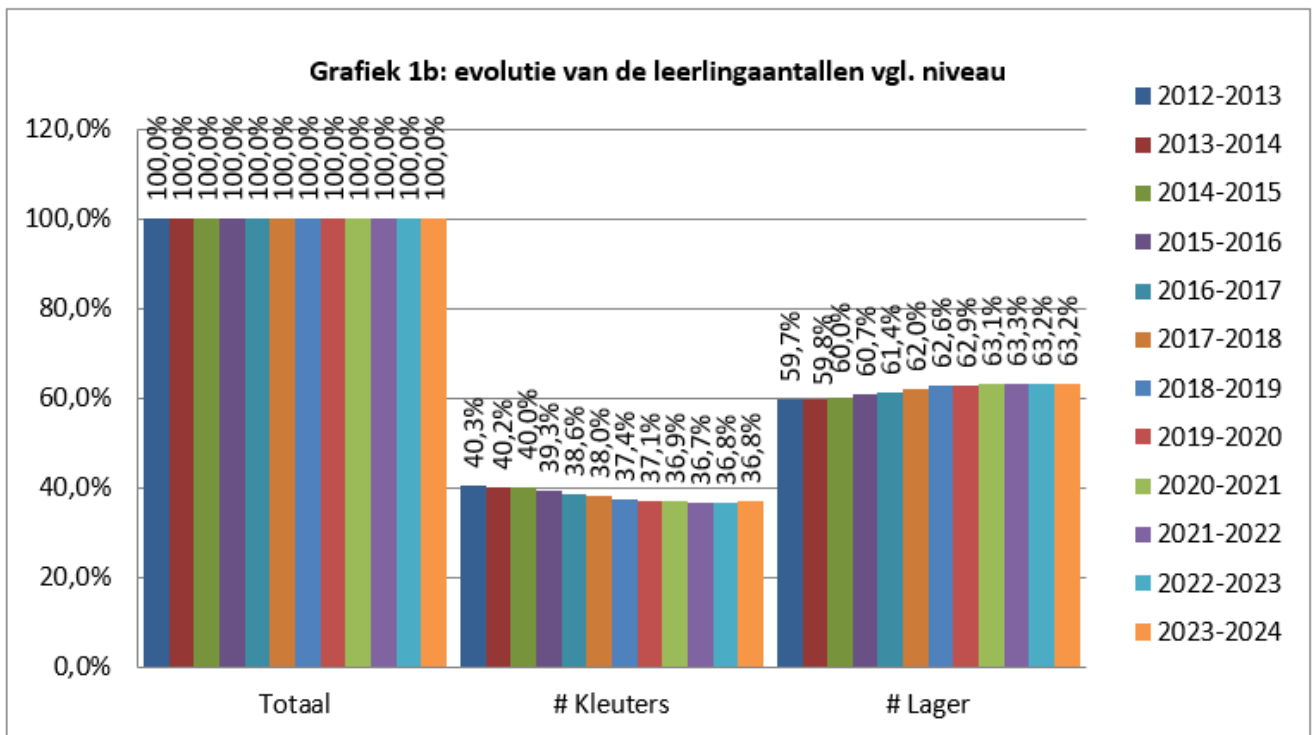
In het eerste deel geven we kort de leerlingenaantallen weer en enkele voorname kenmerken (nl. ‘leerlingenkenmerken’ en ‘soort van gemeente’). In een tweede deel bespreken we de componenten van de basisomkadering.

2.1 LEERLINGEN

De gehanteerde teldatum van de leerlingenaantallen is deze die gehanteerd wordt voor de berekening van de omkaderingsmiddelen. Voor scholen in herstructurering of programmatie is dit de eerste schooldag van oktober voor de andere scholen is dat de eerste schooldag van februari.

Uit onderstaande grafieken (1 & 1b) blijkt vooreerst dat er in de periode 2012 – 2019 een 55.300-tal leerlingen zijn bijgekomen in het gewoon basisonderwijs (+ 8,5%). Vanaf 2020 zien we een omslag en in 2022 eindigen we met 10.700 leerlingen minder dan in 2019 (-1,5%). In 2023 komt er een einde aan deze daling (+ 270 leerlingen i.v.m. het jaar ervoor). Dit is geheel op conto te schrijven van het kleuteronderwijs. Na acht opeenvolgende jaren van een lichte daling van het aantal kleuters (van -4,7% t.o.v. 2014 of -12606), stijgt deze terug (+276 kleuters). Twee jaar lang daalde eveneens het aantal leerlingen in het lager onderwijs (-1,1% of -5082); maar deze evolutie is nagenoeg gestopt (-6 leerlingen i.v.m. het jaar ervoor). 63% van de leerlingen in het basisonderwijs behoren tot het lager onderwijs. Deze verhouding is elk jaar in de periode 2012 – 2021 lichtjes gestegen.

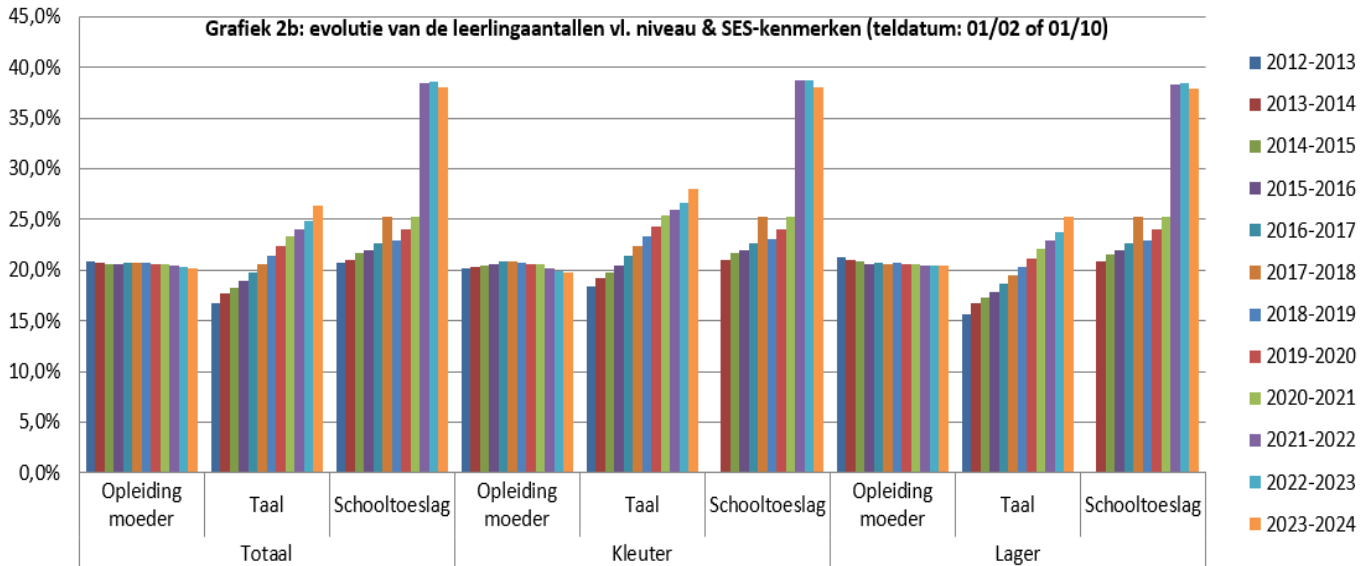

Sinds 2013 is ‘**schooltoeslag**’ i.p.v. ‘opleiding moeder’ het leerlingenkenmerk met het hoogste aantal/aandeel aantickers. We zagen in de periode 2012 tot 2020 jaarlijks een lichte stijging (nl. van 20,7% naar 25,2%). Vanaf 2021 zien we een forse stijging van het aantal/aandeel aantickers op de ‘schooltoeslag’ in het gewoon basisonderwijs (van 25,2% in 2020 naar 38,6% in 2022).ⁱ Deze trend is zowel in het kleuter als in het lager gestopt. In beide niveaus tellen we ongeveer 0,6% minder leerlingen die aantikken op dit kenmerk. Beide onderwijsniveaus laten eveneens een jaarlijkse stijging van ‘thuismaal’ overheen de jaren optekenen (op 12 jaar tijd een 10-tal procentpunten naar respectievelijk 28% en 25,3%). Van de drie leerlingenkenmerken is het aantal en aandeel aantickers op ‘**opleiding moeder**’ overheen de jaren het meest stabiel gebleven. Het aandeel schommelt, de afgelopen 10 jaar met een licht dalende trend, rond de 20%.

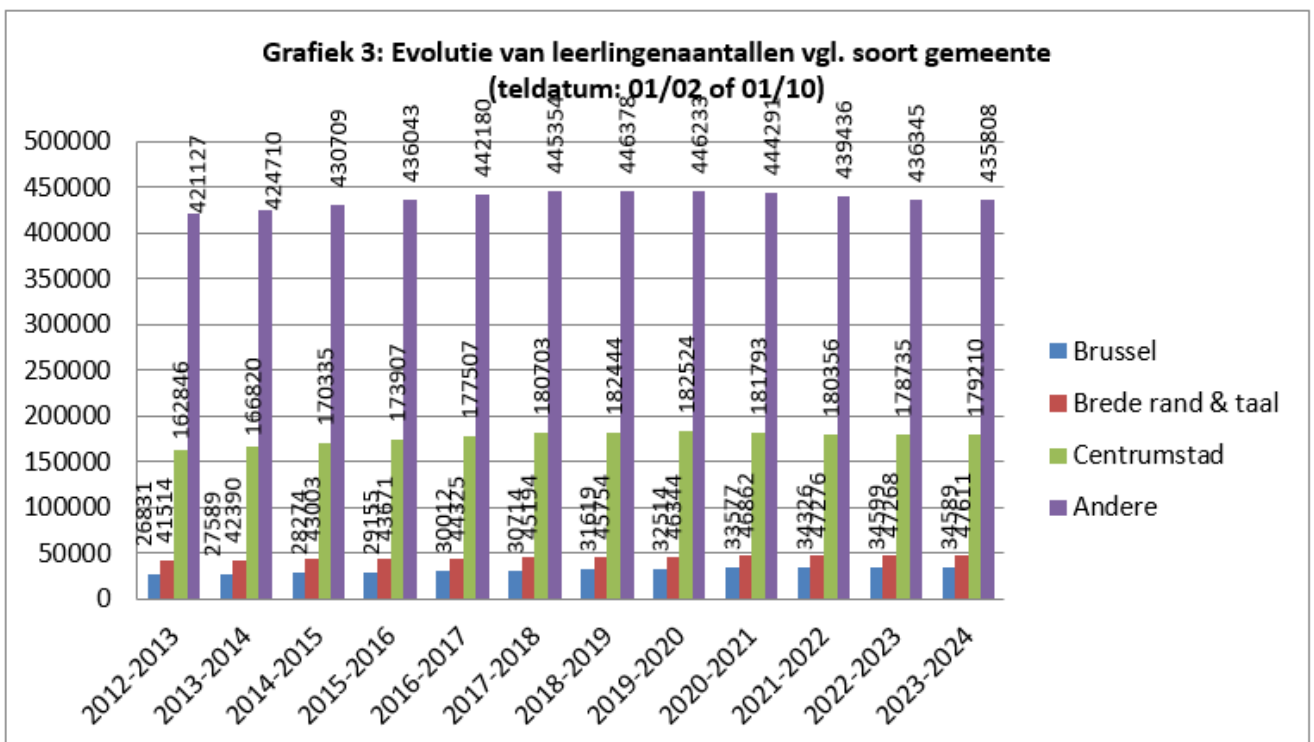

Grafiek 2b: evolutie van de leerlingaantallen vl. niveau & SES-kenmerken (teldatum: 01/02 of 01/10)

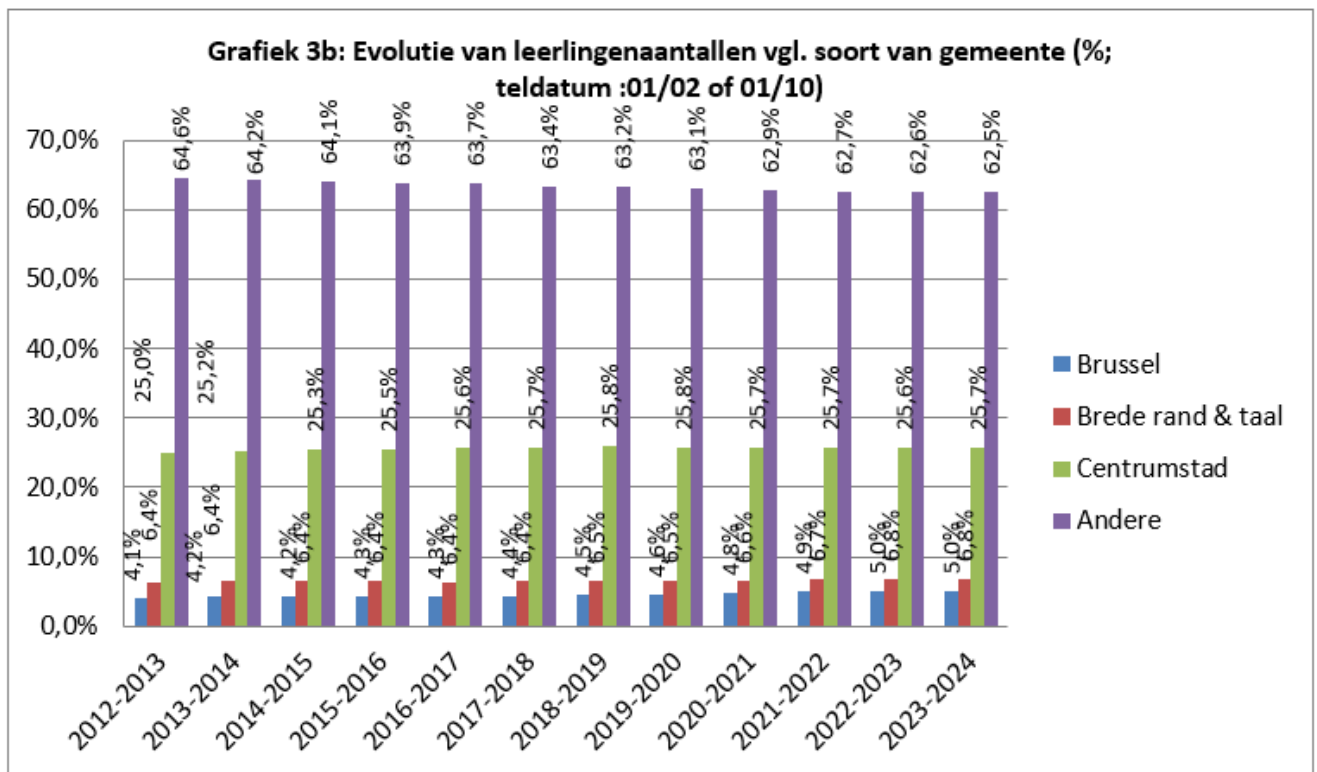

	Opleiding moeder	Taal	Schooltoeslag	Opleiding moeder	Taal	Schooltoeslag	Opleiding moeder	Taal	Schooltoeslag
	Totaal			Kleuter			Lager		
■ 2012-2013	20,8%	16,7%	20,7%	20,2%	18,3%		21,2%	15,6%	
■ 2013-2014	20,7%	17,7%	20,9%	20,3%	19,2%	21,0%	21,0%	16,7%	20,9%
■ 2014-2015	20,6%	18,3%	21,6%	20,4%	19,8%	21,6%	20,8%	17,3%	21,6%
■ 2015-2016	20,6%	18,9%	22,0%	20,6%	20,5%	22,0%	20,6%	17,9%	22,0%
■ 2016-2017	20,7%	19,8%	22,6%	20,8%	21,4%	22,7%	20,7%	18,7%	22,6%
■ 2017-2018	20,7%	20,6%	25,3%	20,9%	22,4%	25,3%	20,6%	19,4%	25,3%
■ 2018-2019	20,7%	21,4%	22,9%	20,8%	23,4%	23,0%	20,7%	20,3%	22,9%
■ 2019-2020	20,6%	22,3%	24,0%	20,6%	24,3%	24,0%	20,6%	21,2%	24,0%
■ 2020-2021	20,6%	23,3%	25,2%	20,6%	25,4%	25,3%	20,6%	22,1%	25,2%
■ 2021-2022	20,4%	24,0%	38,5%	20,2%	25,9%	38,8%	20,5%	22,9%	38,3%
■ 2022-2023	20,3%	24,8%	38,6%	19,9%	26,7%	38,8%	20,5%	23,7%	38,5%
■ 2023-2024	20,2%	26,3%	38,0%	19,8%	28,0%	38,1%	20,5%	25,3%	37,9%

Uit grafiek 3b blijkt dat voor de schooljaren 2012 tem 2021, het gros van de leerlingen (63%) school loopt in eerder **landelijke gemeentes**. Dit percentage daalt lichtjes overheen de jaren (met gemiddeld ongeveer 0,2 procentpunten per jaar). Het percentage leerlingen die school lopen in één van de 13 **centrumsteden** blijft rond de 26%. 5% van de leerlingen gaan naar school in één van de **19 Brusselse gemeentes**. De afgelopen 11 jaar stijgt dit lichtjes (met ongeveer 0,1 procentpunten per jaar). Het percentage leerlingen die school lopen in één van de 25 fusiegemeentes van de **Brede rand & taalgemeentes** bleef vanaf 2012 de eerste 6 jaar nagenoeg gelijk (nl. 6,4%); om de afgelopen 6 jaar lichtjes te stijgen (nl. rond 6,8% of gemiddeld 0,1 procentpunt per jaar).ⁱⁱ

Uit grafiek 3c en 3d blijkt dat de **verhouding** van de **leerlingenkenmerken** sterk verschilt naargelang het soort van gemeente waar de school zich bevindt.ⁱⁱⁱ Het aantal aantekkers op de schooltoeslag stijgt vanaf 2021 t.o.v. 2020 met 70% in de landelijke gemeentes en in de Brusselse- en Brede Rand & Taalgemeentes (respectievelijk van 84721 naar 144178 of +59457 en van 10577 naar 18042 of +7465). In de centrumsteden zien we een stijging van 30% en in Brussel met 27%. Dit aantal/aandeel loopt de volgende jaren lichtjes terug (respectievelijk 66%, 69%, 29% en 26%; af te leiden uit tabel 3c). Verder blijkt dat, desondanks de toename in de schooltoeslag in **Brussel** en de **Brusselse- en Brede Rand & Taalgemeentes**, het leerlingenkenmerk **‘thuis taal’** veruit het belangrijkste leerlingenkenmerk is (zowel in absolute als in relatieve termen). In Brussel zien we in 2023 een lichte stijging t.o.v. vorig jaar (+146 of 0,6%); in Brede Rand is deze stijging meer uitgesproken (+877 of 3,8%). Het belangrijkste kenmerk in de categorie **‘andere gemeentes’** is ‘schooltoeslag’. Maar we zien hier, nagenoeg ononderbroken sinds 2012, de grootste relatieve stijging van ‘thuis taal’ nl. +103% in 2023 t.o.v. 2012 (nl. van 33045 aantekkers naar 67117). Vooral de stijging i.v.m. vorig jaar valt op (+6278 of 10%). In mindere mate zien we dit ook terugkomen in de **‘centrumsteden’** (+ 3266 in 2023 t.o.v. 2022 of +5%; af te leiden uit tabel 3c). Het belangrijkste kenmerk in de centrumsteden is eveneens schooltoeslag.

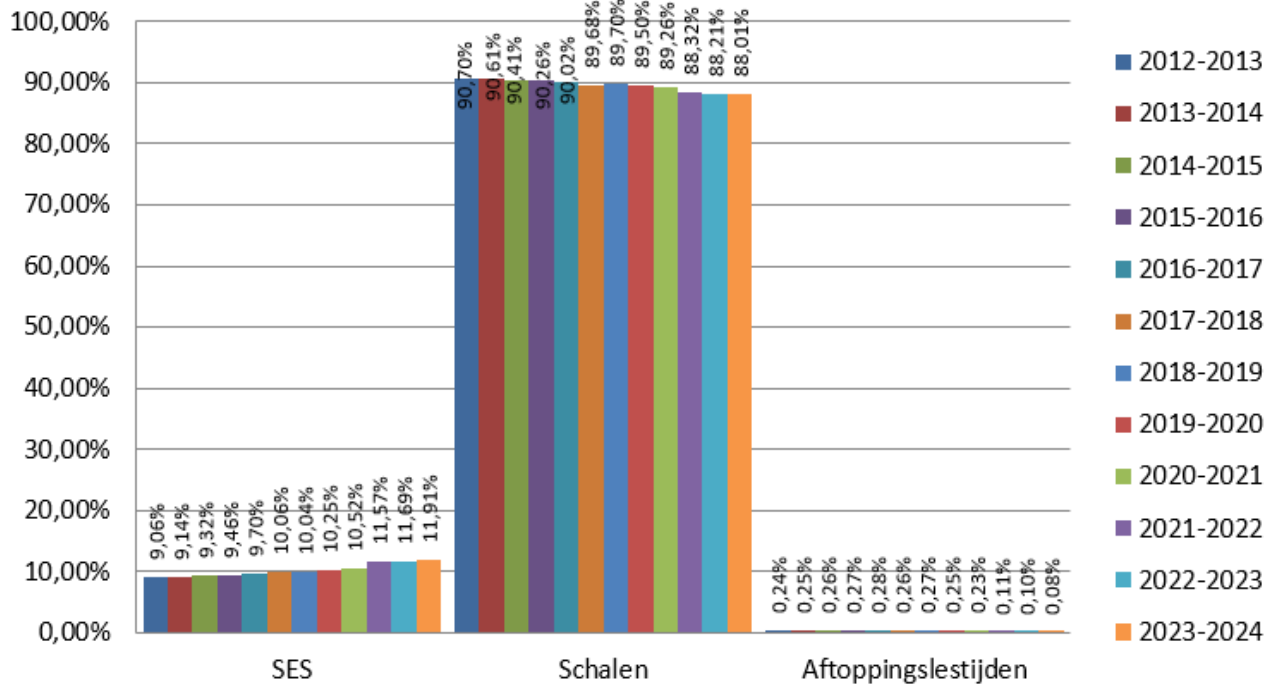

Grafiek 3d: evolutie van de verhouding onderling de SES kenmerken (samen 100%) vgl soort van gemeente (teldatum: 01/02 of 01/10)

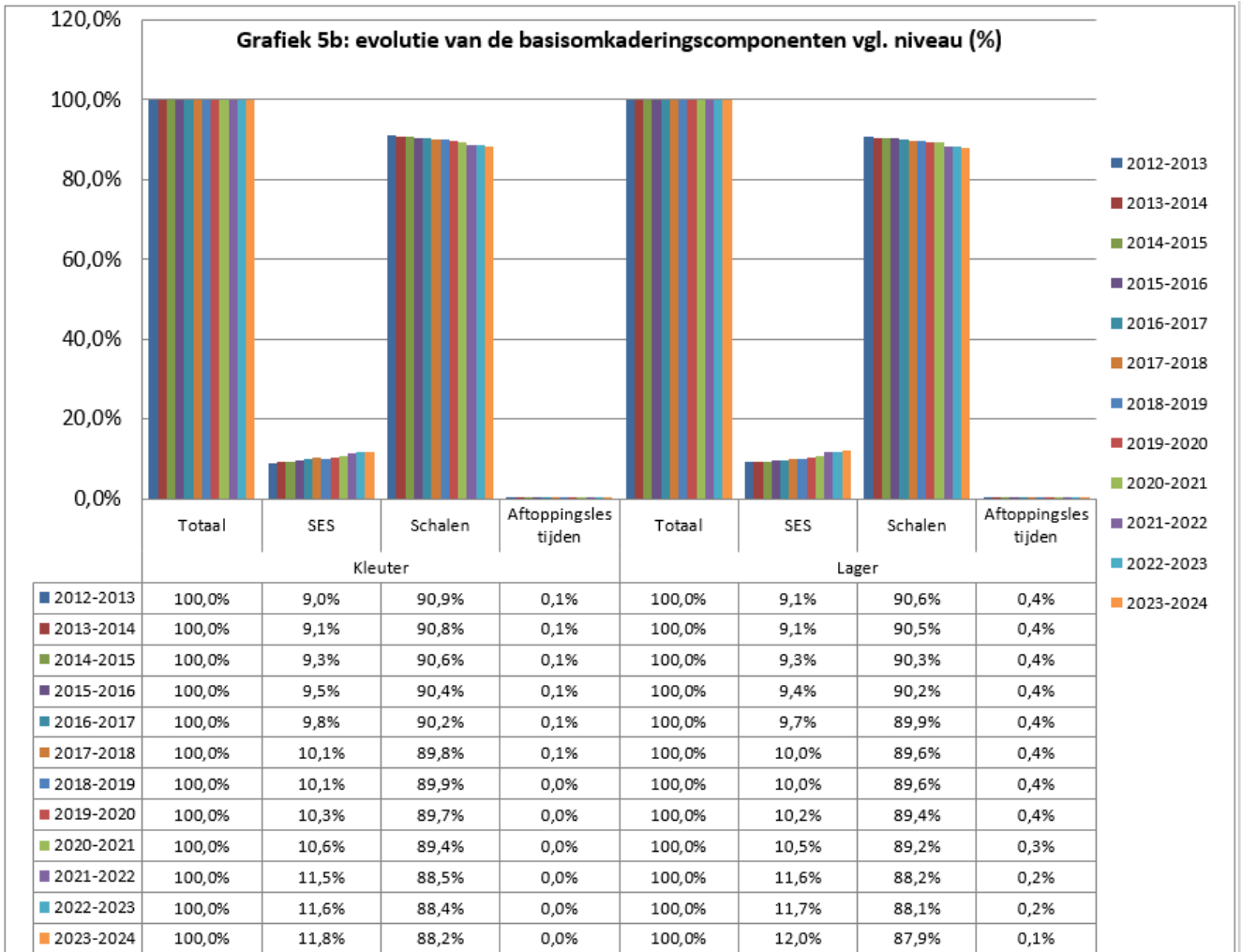

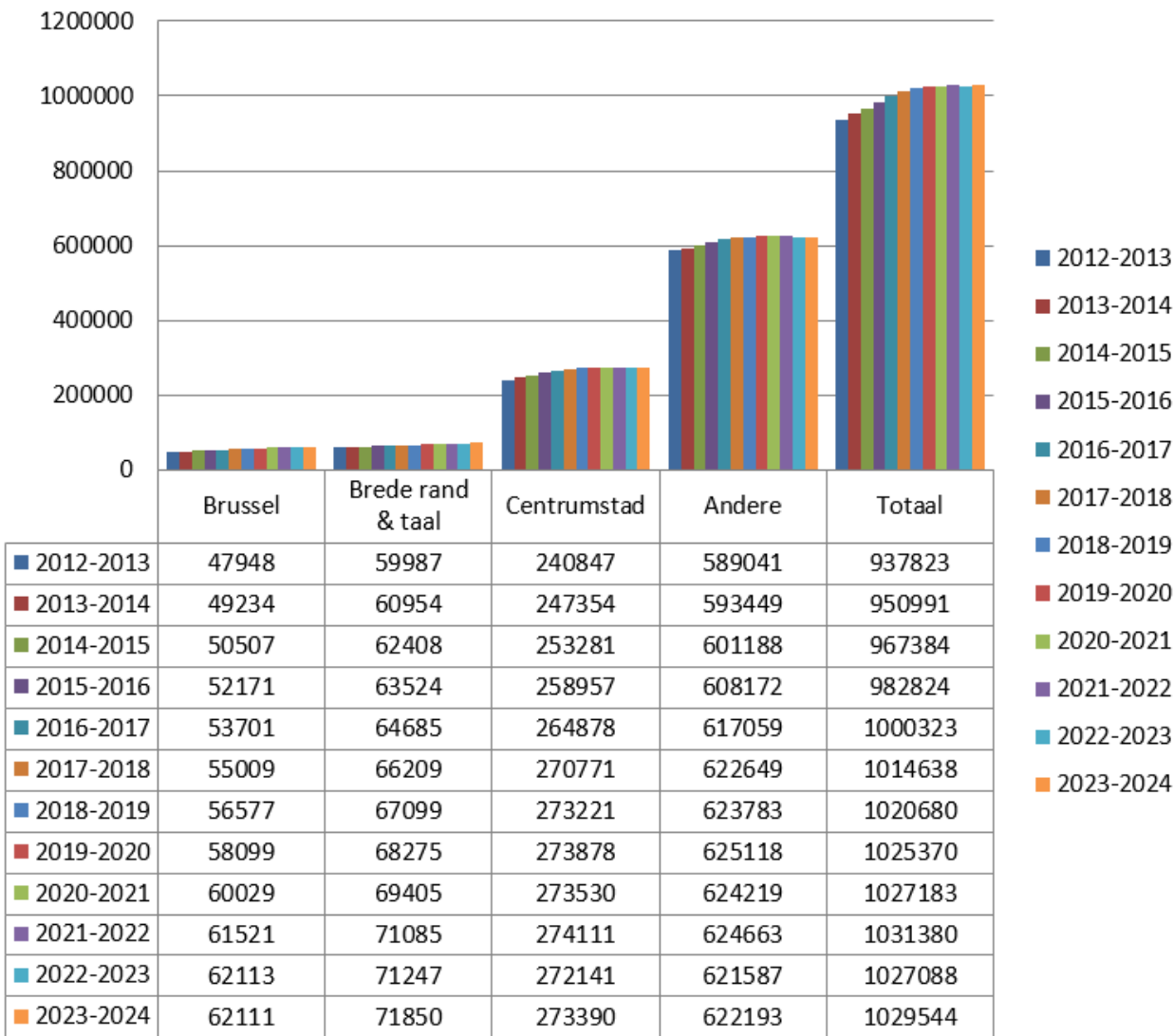
Grafiek 4b: evolutie van de basismkaderingscomponenten (%)

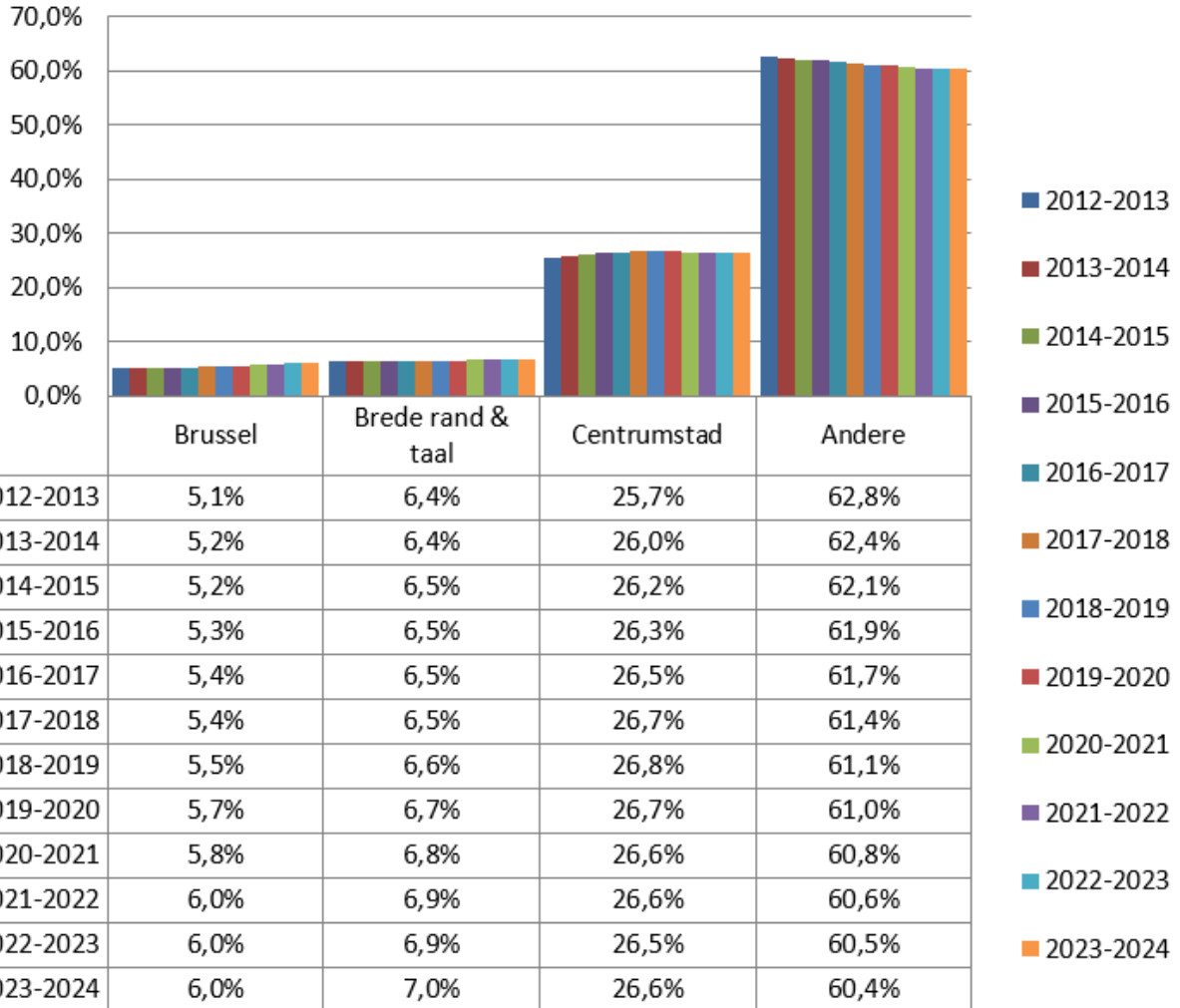

Grafiek 6: evolutie van de basisomkadering vgl. soort van gemeente (aantal)

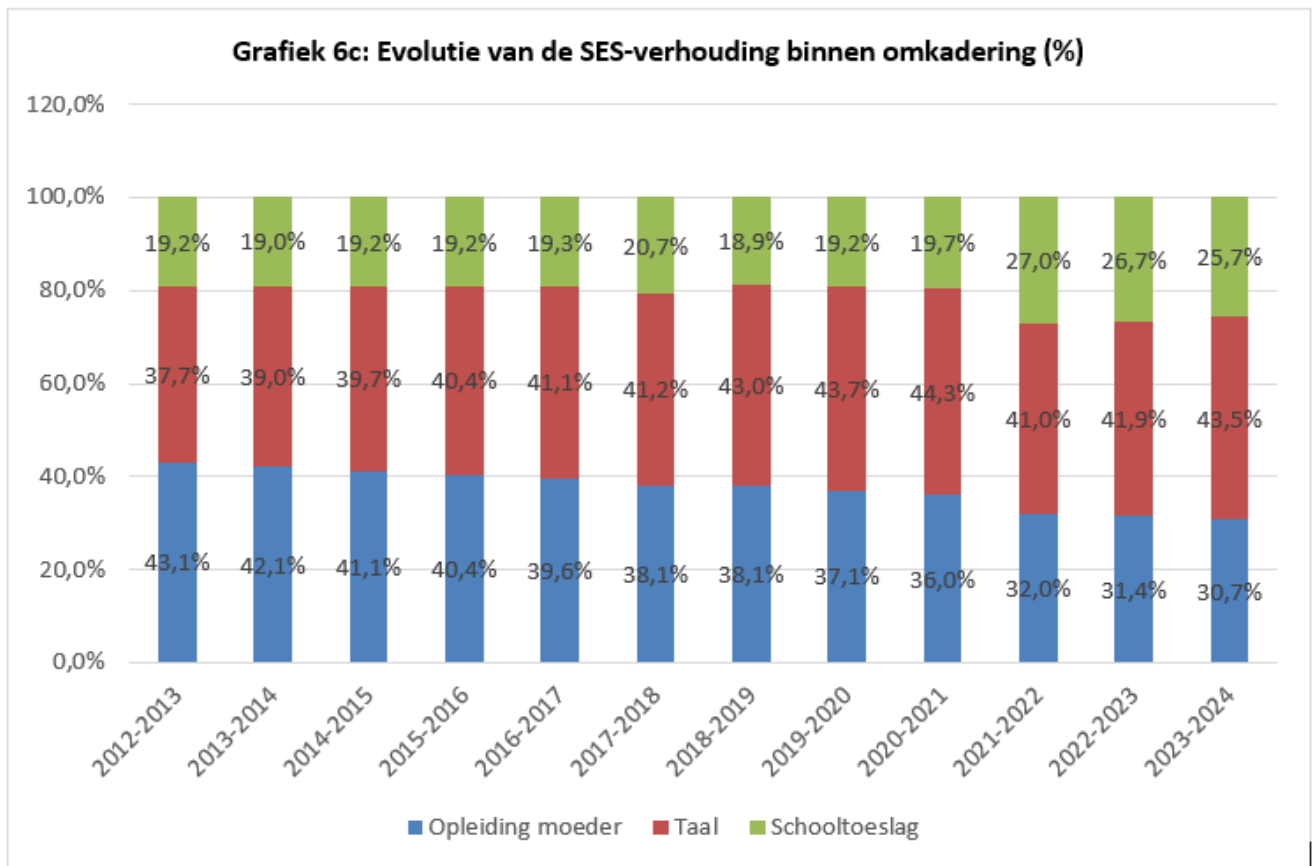

Grafiek 6b: evolutie van de basisomkadering vgl. soort van gemeente (%)

Het nieuwe omkaderingssysteem werkt volgens verschillende coëfficiënten die toegekend worden aan elk leerlingenkenmerk.^{iv} We zien i.v.m. vorig schooljaar vooral het leerlingenkenmerk ‘thuis taal’ aan belang winnen, terwijl het aandeel van het kenmerk ‘opleiding moeder’ verder daalt. Het aandeel voor het kenmerk ‘schooltoeslag’ schommelde de eerste 9 jaren sinds 2012, rond de 19%, om in 2022 te stijgen naar 27% en nadien licht te dalen tot 25,7% in 2023.

De **bandbreedte** (nl. de verhouding tss. SES en de totale basisomkadering) bedraagt in 2012 9% en 11,9% in 2023. Deze is relatief het hoogst in Brussel en het laagst in niet-stedelijke gebieden (cfr. grafiek 7). De bandbreedte stijgt lichtjes, maar wel onafgebroken, in de periode 2012-2020 (gemiddeld jaarlijks +0,18 procentpunten); om in 2021 met 1 procentpunt te stijgen; om nadien (2021-2023) wederom licht te stijgen (jaarlijks met gemiddeld +0,11 procentpunten).

Grafiek 9: evolutie van de leerlingen/leerkrachten ratio vgl soort van gemeente

